

Tomzara

Savaşlar, iklim krizi nedeniyle afetler, yoksulluklar yüzünden göç, göçmenlik, iltica, mülteciler belki hiç bitmeyecek ama kentlerin, hatta uygarlıkların geleceği de 'melezleşmeden' geçecek. Kurtuluş ise 'öteki'ni sevmekte...

Akın Atauz

04/07/2020

Korona günleri üzerimizden bir silindir gibi geçip-gidiyor ve daha da ezmeye devam edecek dünyanın bütün halklarını ve çocukları, yaşlıları, kadınları ve erkekleri... Bu elbette, koronadan insanlığın etkilenme ve zarara uğrama biçiminin, sınıfsal olmadığını göstermiyor. Elbette ülkesine göre genellikle yoksullar ölüyor veya beyaz olmayan ten rengine sahipler veya mülteci olmayanlar...

Korona biyolojik ve fiziksel olarak canımıza okurken, aynı zamanda, ilgilenebildiğimiz alanı da daraltarak, ilgi konularını tek tipleştirerek de yapıyor bunu.

Daha salgının etkisi henüz belirmediğinde, mültecilerin durumu, kentlerin ve ülkelerin mültecilere bakış açısı ve küresel olarak nerdeyse, dünyanın her yerinde/ yöresinde beliren yarılmayı, biraz daha ötede ayrımcılığı ve biraz daha da ötede ötekileştirmeyi ve ırkçılığı nasıl besleyip gürbüzleştirdiğini ve bu durumun dünyanın bütün ülkeleri ve insanları için nasıl derinleşen bir çıkmaz ve felakete doğru gidiş oluşturulduğunu tartışmaya başlamış ve bu konuda daha birçok tartışmaya gerek olduğu noktasına gelmiştik.

Dünyada mülteci sorunu için bir çözüm var mı gerçekte?

Varsa eğer bu çözüm ne olabilir, kim bulacak veya bulabilir?

Elbette hukuki ya da diplomatik veya hemen yarın beliriverecek bir ekonomik ve toplumsal çözümden bahsedemeyiz. Bahsedemeyeceğimiz çok açık. Eğer öyle bakıyor olsaydık, “Dünyada kapitalizm ya da sermaye sınıfı egemenliği oldukça hiçbir çözüm gerçekten var olmaz” demek ve noktayı koymak gerekirdi. Gerçi kapitalizm en vahşi ve kaba kolonyalist aşamalarını geçip bugün artık oldukça inceltilmiş “neo-liberal” bir evrilme aşamasına ulaşmış olabilir. Ya da kölelik koşullarını daha “idare edilebilir” hale getirmek için, herkesi kendi ülkesinde ve kendi kentinde, kendi evinde ve atölyesinde/ fabrikasında veya madeninde köleleştirmeyi başardı denebilir.

Bir yanda göçmenler, mülteciler diğer yanda ‘müreffeh’ler...

Ama bu durumun zaten kendisi dünyanın bütün “güç durumunda kalmış” ya da güç ve şiddet dengesinin inceltilmiş taktikleri nedeniyle “habitatları savaş alanına dönmüş ve bombalanmakta/ yanmakta olan, kadınların ve kız çocukların tecavüz edildiği veya alınıp-satıldığı bir ortama dönüştüğü” yerlerdeki bütün halkalar bir yerden kaçmaya ve başka bir yere (belki bir cehenneme) sığınmaya yönlendiriyor.

Artık şunu biliyoruz artık: Bu hiç bitmeyecek.

Her zaman savaşlar, iklim krizi nedeniyle afetler, yoksulluklar vb. olacak ve bunlar hiçbir zaman dünyanın bütün yerlerine/ yörelerine/ bölgelerine eşit bir biçimde dağılmış olmayacak. Bu eşitsiz dağılım her zaman olacak demek, aynı zamanda “insanlar, her zaman bir yerden bir yere gidecek ve göç/ iltica, yeni ve daha iyi bir yaşam arama sorunuyla karşılaşacaklar, mültecilik, giderek artacak” demektir.

Ancak bu, sorunun sadece bir yanı. Sorunun diğer yanı da göç alan ülkeler, kentler ve kültürler, göç alan yerin yerleşik ve görelî “müreffeh” insanları... Mültecileri ve onların getirecekleri/ getirmekte olduğu her şeyi reddeden, “kendi saflığını” korumak isteyen ve başka bir kültürle, renkle, etniyle, dille, dinle ve başka bir insanla ve başka türlü yapma ve yaşama biçimleriyle karşılaşmayı asla istemeyen insanlarda...

“Kendi saflığının”/ türdeşliğinin ya da kendisinin alışık olduğu olma biçimlerinin, görelî özgün yaşamın, yaşamın iletişimsel ve kültürel tatlarının değişmesini istemeyen ve onları ne pahasına olursa-olsun korumak/ muhafaza etmek isteyen insanların ötekileştiren ırkçılığını kabaca özetlemek için “milliyetçilik” ya da ulusçuluk kavramını kullanabiliriz.

Burada durup, başka bir öyküye sıçrayacağız:

Sabah, bir arkadaşımdan bir link geldi. Açtım ve dinledim. Bu, **Tomzara** adlı bir Ermeni müzik grubunun çaldığı bir türküydü. Ve nasıl söylesem, “bir anda bütün dünyamı değiştirdi”. Arkadaşımdan mektubu, zaten bir tek

satırdı: **Harry** (Harutyun) **Minassian** (Minasyan) ABD’de ud çalıp “**Doktor Civanım**”ı söylüyor... Ve mektubun başlığı da, şöyleydi: “Biz bu insanları perişan ettik, kovduk; iftihar edelim”

Hemen bir yanıt yazdım:

*“Doktor Civanım”ı, Tomzara’nın diğer şarkılarını da dinledim; sonra “şeker oğlanı”/aynı türküyü **Kleopatra Vagia**’dan da dinledim; daha sonra da **Arif Sağ**’dan ve **Hasret Gültekin**’den de...*

***Elmadağ**’da yatarken, alt ranzadaki **Halis** de, saziyla söylerdi, “şeker oğlanı”...*

Anladım ki, hepsi aynı türküyü söylüyor, her söyleme halinin inanılmaz bir coşkusu, büyü, güzelliği ve farkı var; ama aynı türkü bu...

Böyle bir şey olabilir mi?

Bu ne biçim zenginlik ve bu ne biçim beş para etmiyor ve daha da fenası, elde edilmiş olan bu “büyülü harika sentez”in üzerine, nasıl da bunca hınçla çullanılıyor?

Akıl alır gibi değil.

Belki dünyanın başka yerlerinde de, bu kadar geniş ve derin katmanlanmaları vardır kültürlerin, ama işte görüyorum ki Anadolu zaten, kendiliğinden ve sadelikle ve bütün terbiyesi ve töresiyle, bunu usul usul yaratmış ve yaşatmış...

Nedir ötesi?”

Melezleşerek gelişmek

Sabaha kadar sürecekle çok söz varken kısa kesmek ve asıl söylemek istediğimi tekrar vurgulamakla yetinmek gerek: Kentlerin geleceğinin de hatta uygarlıkların geleceğinin de “melezleşme” sürecinin, içselleştirilmiş, geliştirilmiş ve olgunlaştırılmış bir anlayış olarak benimsemesinden başka bir şey olamayacağını düşünüyorum.

Gerçekte primatlar, **Rift Vadisi**’nden kuzeye doğru yürümeye başladıklarından ve **Neanderthal**’lerle karşılaştığından beri zaten insanlık bunu hep yaptı: Melezleşti ve gelişti. Melezleşme süreçlerinde bazı insan türlerinin eridiğini ve kendiliğinden tükenişe doğru gittiğini de biliyoruz. Aynı diğer hayvan ve bitki türlerinin evriminde olduğu gibi... Ama insanlık bu evrim sürecinde her zaman geçişken ve anlayışlı oldu. Eğer olmasaydı, bugünkü uygarlık düzeyi de olmazdı.

Tarih öncesine kadar gitmeye de gerek yok. Yaşadığımız ülkede/ bu topraklarda, eskiden beri var olan kültürler, komşulardan (İran, Asur, Arap ve sonra Roma) gelen etkilerle de birlikte nasıl harmanlandı? Bu insanlar nasıl başardılar bu kültürlerin karşılaşması/ etkileşimi/ anlaşması ve melezleşmesi işini? Bunun hiçbir zaman sancısız ve zorluklar olmadan (hatta belki zaman-zaman zorbalıklarla da olmadan) gerçekleştiğini söylemiyorum. Ama sonuç olarak, Yirminci Yüzyıl’ın başına hatta ilk çeyreğine kadar, Anadolu’da ne olduğuna/ neyin nasıl ve ne denli olağanlaşarak gerçekleşmiş olduğuna baktığımızda, melezleşmenin hiç de öyle hayal veya çok zor olmadığı ya da ancak zorbalıkla ve asimilasyon biçiminde olması gerekmediği o kadar net görülüyor ki... Kültürler, halklar, insanlar karşılaştınca aynı dili konuşmasa ve aynı toplumsal-kültürel tarihten gelmeseler de birbirlerinden etkilenmeye ve alış-verişe ve giderek kültürel etkileşimlere başlamışlar... Bu kadar geniş konuları, bir-kaç satırla geçmeye, insanın eli gitmiyor, ama Anadolu’da olup biteni somut olarak görüyoruz işte: Anadolu’daki yerli halklar ve sonra **Helen halkları, Ermeniler, Asurlular, Kürtler ve Karadeniz/ Kafkas toplulukları, Pontuslular, Lazlar, Gürcüler** ve ha bire Anadolu’ya doğru doğudan-

güneyden akmış olan **Persler, Arap yarımadası-Kuzey Afrika toplulukları, Orta Asya toplulukları, Türkler/ Türkmenler**; batıdan doğru akmış göçler, **Roma'dan Keltlerden** ve birçok Balkan halkından ve **Roman (Çingene)** halklarının karşılaşmalarıyla, bu toprak gerçekten olağanüstü bir “melezleşmeyi” başarmış.

Bu topraklarda homojen/saf/ bir tek ırka/ etniye ve kültüre sahip hiçbir topluluk olamayacak kadar derin bir melezleşme gerçekleşmiş. Belki dünyanın bütün coğrafyaları da böyledir, ama bu, olağanüstü -hiç bir böbürlenmeye ve reklama-propagandaya yönelmemiş, kendi sadeliği içinde, önümüzde duran erişilebilir bir gerçek... Kırdaki ve kentteki, tarım yapma-sulama ve yerleşme düzeneklerinden, müziğinden-dansından, mimarisinden, kentsel zanaatlardan ve üretimlerden-dokumadan, giyiminden ve gastronomisinden ve giderek sözlü edebiyatından ve destanlarından, dildeki sözcük alış-verişlerinden ilerleyerek, halkların tam olarak bir iç-içe geçme öyküsü gibi...

Sanki hiçbir hiyerarşik zorlama olmamış gibi şeyler söylerken elbette, egemenlerin zorbalıkları, devletleri, orduları, vergileri ve gündelik yaşamı zorlaştıran ve çirkinleştiren öğelerin de bulunduğunu göz ardı etmiyorum. “Melezleşmeler” için sadece bir güzelleme yapmak istemiyorum. Ancak sonuç olarak insanların yüzyıllar boyunca her şeyin ötesine geçebilen, dostane müşterekler de oluşturmuş olmasına övgüyle, bunun başarılılabılır ve istenirse daha iyisinin de başarılılabılır olduğunu söylemeye çalışıyorum. İnsanlığın ve kentlerin kurtuluşuna dair, ilkim krizinin derinleşmesi ve yoksullukların/ salgınların/ savaşların dünyasında, daha çok oluşacak göç/ iltica olgusuna karşı binlerce yılda oluşmuş (ve Yirminci Yüzyıl başındaki milliyetçi/ ırkçı saldırılarla kırılmış) bu melezleşme öyküsünü dikkate almaktan, melezleşmelerin/ akültürasyonun/ kültürlenmenin değerini anlamaktan ve içselleştirmekten başka çare olmadığını ötesinde ne söylenebilir ki...

Kurtuluş, “öteki”ni sevmekte...

Daha iyi bir dünya/ kent, ancak, mültecileri/ göçmenleri bağrımıza samimiyetle basmakla gelebilir.

aatauz@yahoo.com

Akın Atauz